

کتابخانه / ۲ / ۱۴۰۲

**ابعاد کار کودک از منظر
قانون و فقه**

www.ketab.ir

نویسندگان:

محمدحسین شهبازی
فاطمه عباسیان آرانی

۱۴۰۲

انتشارات جادوی قلم

سرشناسه : شهیازی، محمدحسین، ۱۳۶۸-

عنوان قراردادی : ایران. قوانین و احکام Iran. Laws, etc.

عنوان و نام پدیدآور : ابعاد کار کودک از منظر قانون و فقه/نویسندگان محمدحسین شهیازی و فاطمه عباسیانآرانی.

مشخصات نشر : تهران : جادوی قلم، ۱۴۰۱.

مشخصات ظاهری : ۱۳۰ ص.

شابک : ۶-۲۵-۷۹۵۸-۶۲۲-۹۷۸

وضعیت فهرست نویسی : فیپا

یادداشت : کتابنامه: ص. ۱۲۱ - ۱۳۱.

موضوع : کودکان کار -- وضع حقوقی و قوانین -- ایران

Child labor -- Legal status, laws, etc. -- Iran

کودکان کار -- وضع حقوقی و قوانین (فقه)

Child labor -- *Legal status, laws, etc. (Islamic law)

شناسه افزوده : عباسیان آرانی، فاطمه، ۱۳۷۶ -

رده بندی کنگره : KMH۵۱۵/۵

رده بندی دیویی : ۵۵۰۱۳۵/۳۴۶

شماره کتابشناسی ملی : ۹۱۵۴۳۸۵

اطلاعات مورد کتابشناسی : فیپا

مشخصات کتاب

ابعاد کار کودک از منظر قانون و فقه

فاطمه عباسیان و محمدحسین شهیازی

اکرم ملک نژاد

محمد ضرغام

اول - ۱۴۰۲

جلد ۲۰۰

۶-۲۵-۷۹۵۸-۶۲۲-۹۷۸

۱۲۰۰۰۰۰ ریال

عنوان کتاب

نویسندگان:

صفحه آرا

طراح جلد:

نوبت چاپ:

شمارگان:

شابک

قیمت:

پیشگفتار

مصلح عالیۀ طفل اقتضا می‌کند که حمایت مادی و معنوی کامل از او صورت گیرد. در همین راستا قانون‌گذار برای ولیّ طفل و دولت‌ها وظایفی مقرر نموده است تا نیازهای او را تأمین کنند. در پژوهش حاضر ضمن بررسی علل و پیامدهای کار کودک، به مبانی منع کودک از کار پرداخته شده است. این تحقیق از این جهت حائز اهمیت است که کار کودک در دو بُعد سلبی و ایجابی مورد مطالعه قرار داده است؛ مطالعه بُعد سلبی مذمومیت و ممنوعیت کودک کار که در قوانین داخلی و بین‌المللی و همچنین منابع و آراء فقهی نهی شده است و بُعد ایجابی کار کودک که در زمرۀ وظایف ولیّ - حضانت و تربیت - است؛ بطوریکه ولیّ قهری در صورت رعایت مصلحت طفل - جایز است کودک را در مشاغل مناسب، به جهت آموزش و درآمدزایی به کار گمارد. در حقیقت هدف اصلی این پژوهش بررسی افتراقی پدیده «کودک کار» از «کار کودک» می‌باشد. این پژوهش با روش توصیفی از نوع تحلیل کیفی و با استناد به منابع کتابخانه‌ای در صدد پاسخ به این پرسش است که آیا کار کودک به اندازه پدیده کودک کار ممنوعیت حقوقی و فقهی دارد؟ با توجه به آثار مثبت کار کودک آیا می‌توان ترویج و فرهنگ‌سازی آن را قانونی نمود؟ به بیان دیگر، آیا نظام حقوقی ایران، ممنوعیت مطلق کار کودکان را پذیرفته است؟ آیا ملاک فقهی - حقوقی «ضرر» مورد توجه نظام حقوقی ایران بوده است یا اطلاق در این زمینه وجود دارد؟ چراکه به موجب قانون حمایت از اطفال، بهره‌کشی اقتصادی در صورتی است که وادار کردن یا گماردن طفل به کاری باشد که از لحاظ جسمی، روانی، اخلاقی یا اجتماعی با نظر به وضعیت طفل و نوجوان برای وی مضر یا خطرناک باشد. فلذا با استفاده از مفهوم مخالف ماده فوق آیا طفل و نوجوان برای وی مضر یا خطرناک باشد. فلذا با استفاده از مفهوم مخالف ماده فوق آیا می‌توان نتیجه گرفت که به کار گماردن طفل یا نوجوان در جایی که برای او مضر نباشد، بدون اشکال است؟ یافته‌های تحقیق نشان‌دهنده این است که در خصوص بُعد ایجابی کار، منابع فقهی و حقوقی با رعایت شروط، آن را جایز می‌دانند و در خصوص بُعد سلبی قوانین و منابع فقهی آن را نهی می‌کنند، لکن با وجود گسترۀ بسیار متعددی از قوانین و مقررات در این خصوص، علیرغم کفایت قانونی موضوع، با مشکل اجرا مواجه است که ضمن بررسی تفصیلی این موارد، در انتها به بررسی وظایف دولت، سمن‌ها و خانواده در مورد کودکان کار خواهیم پرداخت.

امید است این تحقیق گامی موثر در راستای حل معضل کودکان کار و هموارسازی مسیر احقاق حقوق این کودکان باشد و به امید آن که با انجام وظایف همگانی - اعم از وظایف حکومتی و دولتی و غیردولتی و مردمی و...- شاهد روزی باشیم که در هیچ کجای میهنمان بلکه در هیچ نقطه عرصه پهنای هستی، کودکی از حقوق اولیه خود باز نماند و پدیده شوم بهره‌کشی اقتصادی از کودکان و استثمار و استعمار آنان رخت بربندد.

محمدحسین شهبازی
فاطمه عباسیان آرانی

فهرست مطالب

۹	مقدمه.....
۱۳	فصل اول: کلیات و مفاهیم.....
۱۴	۱-۱. کلیات.....
۱۵	۱-۲. مفاهیم.....
۱۵	۱-۲-۱. کودک.....
۱۶	۱-۲-۱-۱. مفهوم لغوی کودک.....
۱۷	۱-۲-۱-۲. مفهوم اصطلاحی کودک.....
۲۲	۱-۲-۲. کودک کار.....
۲۵	۱-۲-۳. کار کودک.....
۲۶	۱-۲-۴. بهره‌کشی اقتصادی.....
۳۰	۱-۲-۵. تکدی‌گری.....
۳۰	۱-۲-۵-۱. معنای لغوی.....
۳۱	۱-۲-۵-۲. معنای اصطلاحی.....
۳۵	فصل دوم: ابعاد سلبی و ایجابی کار کودک در قانون و فقه.....
۳۶	۲-۱. ابعاد سلبی کار کودک در قانون.....
۳۶	۲-۱-۱. قانون اساسی.....
۳۷	۲-۱-۲. آسناد بالادستی.....
۳۷	۲-۱-۲-۱. سند ملی حقوق کودک و نوجوان.....
۴۰	۲-۱-۲-۲. سند صیانت از کودکان و نوجوانان در فضای مجازی.....
۴۳	۲-۱-۳. قوانین عادی.....
۴۳	۲-۱-۳-۱. قوانین داخلی.....
۴۴	۲-۱-۳-۱-۱. قانون مدنی.....
۴۵	۲-۱-۳-۱-۲. قانون مجازات اسلامی.....
۴۶	۲-۱-۳-۱-۳. قانون کار.....
۴۷	۲-۱-۳-۱-۴. قانون حمایت از اطفال و نوجوانان مصوب ۱۳۹۹.....
۵۲	۲-۱-۳-۱-۵. آیین‌نامه اجرایی ماده ۶ قانون حمایت از اطفال و نوجوانان مصوب ۱۴۰۰.....
۵۴	۲-۱-۳-۱-۶. آیین‌نامه سامان‌دهی به کودکان خیابان.....
۵۵	۲-۱-۳-۱-۷. قانون نحوه مجازات اشخاصی که در امور سمعی، بصری فعالیت غیرمجاز می‌کنند.....
۵۵	۲-۱-۳-۱-۸. سند تحول دولت مردمی.....
۵۶	۲-۱-۳-۲. قوانین بین‌المللی.....

۲-۱-۳-۱. کنوانسیون حقوق کودک و لایحه اجازه الحاق جمهوری اسلامی ایران به کنوانسیون حقوق کودک.....	۵۹
۲-۱-۳-۲. کنوانسیون ممنوعیت و اقدام فوری برای محو بدترین اشکال کار کودک.....	۶۱
۲-۱-۳-۳. توصیه‌نامه ممنوعیت و اقدام فوری برای محو بدترین اشکال کار کودک.....	۶۲
۲-۱-۳-۴. میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی.....	۶۴
۲-۱-۳-۵. میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی.....	۶۴
۲-۱-۳-۶. اعلامیه جهانی حقوق کودک.....	۶۵
۲-۱-۳-۷. اسناد سازمان بین‌المللی کار ILO.....	۶۵
۲-۱-۳-۸. کنوانسیون سازمان همکاری اسلامی در مورد حقوق کودک.....	۶۷
۲-۲. ابعاد سلبی کار کودک در فقه امامیه.....	۶۹
۲-۲-۱. وظایف حضانتی و تربیتی والدین نسبت به طفل.....	۶۹
۲-۲-۲. وظایف حاکم در دفع فساد.....	۷۰
۲-۳. ابعاد ایجابی کار کودک در قانون.....	۷۱
۲-۳-۱. قانون مدنی.....	۷۱
۲-۳-۲. قانون کار.....	۷۳
۲-۳-۳. قانون حمایت از اطفال و نوجوانان ۱۳۹۹ و آیین‌نامه اجرایی ماده ۶ آن.....	۷۳
۲-۴. ابعاد ایجابی کار کودک در منابع و آراء فقهی.....	۷۴
۲-۴-۱. نفقه کودک.....	۷۴
۲-۴-۱-۱. عهده دار نفقه.....	۷۵
۲-۴-۱-۲. نفقه و اشتغال.....	۷۶
۲-۴-۱-۳. ویژگی‌های نفقه فرزند.....	۷۹
۲-۴-۲. آینده معیشتی کودک.....	۸۰
۲-۴-۳. حسن ذاتی کار کردن.....	۸۲
فصل سوم: نقش دولت و خانواده در ایجاد پدیده کودک کار.....	۸۵
۳-۱. عوامل ایجاد کودک کار.....	۸۶
۳-۱-۱. عوامل خانوادگی ایجاد کودک کار.....	۸۶
۳-۱-۲. عوامل اجتماعی ایجاد کودک کار.....	۸۷
۳-۱-۳. عوامل آموزشی ایجاد کودک کار.....	۸۷
۳-۱-۴. عوامل قانونی و اجرایی ایجاد کودک کار.....	۸۷
۳-۲. پیامدهای منفی کار کودک.....	۸۸
۳-۲-۱. پیامد جسمانی.....	۸۸